

כן אמר דוד המלך ע"ה [תהלים קכ"ח ב']
יגיע כפיד כי תאכל אשריך ועוצ לך.

בת כב' הם אותם הלוועים אחרי
הממון, אשר עינינו רואים שיש
להם הון רב וכסף וזהב ירציון, ואעפ"כ
רודפים אחר העושר למען ספות הרוח
את הלאמה, יום יום לא ישובו וגם
בלילה לא ישכבו, ומבלים את ימיהם
בהצל וריק, וא"כ איך איפה חכמתם
ולמה זה להצל יגיעם, ומה יתרון להם
בכל עמלם, אלא ודאי שרעיונם על
משכנם סליקו חולי רעה תצא להם
בחסרון דמים, כי הגלגל לא ינוח והאופן
לא יסקוע, ולזה תמיד יגיעם למלחות
חסרונם, ולכן מקמלים ידיהם מלעשות
לדקה וסוגרים עיניהם מלרחם על
העניים.

והשתא אתי שפיר פי' הפסוק וכך
ביאורו, יש חולה רעה דהיינו
שאין לה רפואה, ומהו חולה רעה כלז,
עושר שמור לבעליו לרעתו, פי' אותן

הבעלים השוחרים להתעשר בכל עת אף
שיש להם די ספוקם, וזהו צשציל
שחושצים תמיד פן יקרה להם איזה חיזק
בממונם, וגמלא שמשמרים את העושר
באפילה ועומנין את הממון תחת הארץ,
וזהו עושר שמור לבעליו לרעתו, היינו
לשעה שיעצור עליו כוס התרעלה של
העניות, ולחולה הזה אין לו רפואה, כי
אף שיקבצו כסף וזהב לרוב לא ינוח ולא
ישקוע צשציל שיחשוב תמיד שיצא לו
איזה חיזק צעשרו.

תובחת מוסר יולא מזה שיכיה האדם
שמח בחלקו, ויסתפק במה
שחננו השי"ת הן רב והן מעט, ואל ידאג
כי יחסר לחמו, השלך על ה' יבצך והוא
יכלכלך, ועוצ לצ משחה תמיד. אך מי
שילטער עלמו ולצבו יצין חסרון דמים,
ולכן סוצב סוצב וקוצב על יד הרצה, לא
ינוח ולא יסקוע כי יכיו כל ימיו
במכאובים ושנותיו צהלה, וזו חולה רעה
שאין תרופה לה, ואשרי הצועחים בה'
שזון ושמחה ישיגו גילה אחר גילה.

ראה

תשמעו, וגבי הקללה לשון ספק אם לא
תשמעו, נראה לי לומר דאיתא במדרש
[דברים רבה ד' א'] אמר הקצ"ה שמה
לרעתכם נחתי לכם זרכות וקללות, לא

ראה אנכי נותן לפניכם היום זרכה
וקללה, את הזרכה אשר תשמעו
וגו', והקללה אם לא תשמעו וגו'. מה
שאמר גבי הזרכה לשון חיוצי אשר

נחתי לכם אלא לעוצתכם. המדרש הזה
נריך ביאורו, איך אפשר שיכיו שני
הפכיים אלו בנושא אחד שוים לעוצה או
לרעה.

תנ"ך 1234567

אוצר החכמה

אלא נראה לי בהקדם מה שכתב רבינו
בחיי ריש פ' בחקותי על הפסוק
שאמר שלמה המלך ע"ה [משלי י"ד כ"ד]
עצרת חכמים עשרם אולת כסילים
אולת, דהנה העושה הוא כדמיון השמש
הפועל שני הפכיים, שמלצין הצד
ומשחיר פני הכובס, והכל לפי המקבל,
כן העושה הוא עברה לחכם ואולת
לכסיל עכ"ד.

והרב מהר"ם אלשיך כתב [בפ' עקב
ע"פ כל המצוה וגו'] דשני דרכים
מנסה השי"ת את האדם, האחד צעוני
אם יסבול חרפת רעב וחוסר לחם ולא
יקוץ, והב' צעושה אם לא יצטע כדכתיב
[דברים ח' י"ד] ורס לצבך ושכחת וגו', וזהו
שאמר שלמה המלך ע"ה [משלי ל' ח'] רש
ועושה אל תתן לי, פי' שלא ינסנו באחד
משני נסיונות הנזכרים עכ"ד.

והנה יש חילוק בין נסיון צעוני ונסיון
העושה, דאם מנסה השי"ת את
האדם צעושה תחילה יכול להיות שיעשה
העוץ והישר צעיני אלהים ואדם, וגם
יכיה לעושה הכוא קיום והעמדה אלא,
וצהפכו אם על ידי העושה הכוא יעה
מדרך העוץ וילך אחרי שרירות לבו, אזי
מנסה השי"ת אותו צעוני, ואם יקבל
העוני באהבה ולא יכרהר אחר מדותיו

ית', אז יכיה לו שר עוץ לפון לעוה"צ.

אמנם אם ינסכו השי"ת צעוני תחילה
יכול להיות שישאר כל ימיו עני
מפני שלא קיבלו מאהבה, כי שלשה
דברים מעצירין את האדם על דעתו ועל
דעת קונו, ואחד מהם דקדוקי עניות
[עירובין דף מא:], וזהו שאמר שלמה המלך
ע"ה רש ועושה אל תתן לי, פי' הנסיון
של הצעוני אל תתן לי תחילה כמדובר.

וזהו נמי פי' הפסוק ראה אנכי נותן
לפניכם היום צרכה וקללה, פי'
הצרכה תחילה אני נותן לפניכם, ומפני
זה את הצרכה אשר תשמעו, כי על ידי
הצרכה תוכלו לשמוע את דבר ה' ולשמור
מצותיו ויקויים צידכם הצרכה, והקללה
אם לא תשמעו ותקבלו העונש צעוה"ז,
מ"מ תכיה ג"כ לעוצה שתזכו לחיי
העוה"צ. וזה מתורץ נמי המדרש
שהתלנו, שאפשר להיות שניהם לעוצה
הצרכה והקללה כנזכר ודוק.

תובחת מוסר יולא מזה דכל מה
שיקרה לאדם הן עוץ הן רע,
הוא נסיון מאת המקום צ"ה לנסותו אם
הוא עומד חזק ביראתו ית' אם לאו,
והכל הוא לעוצת האדם מאתו ית', ולכן
תקנו חז"ל ואמרו [ברכות דף מח:]: כשם
שמצרך על העוצה כך מצרך על הרעה,
פי' כשם שמצרך על העוצה בשמחה
וצקול ששון, כך יש לצרך על הרעה
בשמחה וצעוץ לצב, צעוץ שהכל הוא
לעוצת האדם, כי זכר כל המעשים לפניו

הגלגל החוזר ח"ו, ואז יקויים בו הון
ועושר בציתו ולדקתו עומדת לעד [תהלים
ק"ב ג'].

ית' צא, ואשרי איש שלא ישכחו וכן
אדם יתאמץ בו, כי דורשיו לעולם לא
יכשלו, ולא יכלמו לנלח כל החוסים בו.

השומר לך פן יהיה דבר עם לבנך
בליעל וגו' ורעה עינך באחיק
האציון וגו', נחון תחן לו ולא ירע לבנך
בתחך לו וגו'. יש לדקדק מהיכי תיתי
לומר שהאדם ירע לבנו מדאיטעריך קרא
למימר.

אמנם איתא במדרש [תנחומא פ' משפטים
סימן ט'] אמר דוד לפני הקב"ה
רצש"ע ישב עולם לפני אלוקים [תהלים ס"א
ח'], תיישר עולמך בשוכה העשירים
והעניים, אמר לו הקב"ה אם כן חסד
ואמת מן ינלרוכו, אם יהיו כולם עשירים
או עניים מי יוכל לעשות חסד ע"כ.

ואמרו בגמרא [בבא בתרא דף י.] שאל
עורנוסורפוס הרשע את ר'
עקיבא אם אלוהים אוהב עניים הוא
מפני מה אינו מפרנסן, א"ל כדי שנילו
אנו צדק מדינה של גיבנס, א"ל אדרבה
זו שמחייבתן וכו', משל למלך צדק ודס
שכעס על עבדו וחצשו צדק האסורין
ולוכ עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו,
והלך אדם אחד והאכילו והשקכו,
כששמע המלך לא כועס עליו, ואחס
קרויין עבדים וכו', והשיב לו ר' עקיבא
משל למלך צדק ודס שכעס על צדק וכו'
והלך אדם אחד והאכילו והשקכו,

בפסוק כי יהיה צד אציון מאחד אחיק
וגו' לא תאמץ את לבנך ולא
תקפון את ירך מאחיק האציון. פירש"י
ז"ל אם לא תחן לו סופך להיות אחיו של
אציון. ויש לדקדק מכו לשון סופך להיות
אחיו של אציון, הלא גם עתה הוא אחיו
של אציון.

ונראה דאיתא בספרי אם תקפון ירך
מאחיק האציון, אם אי אתה
נחון לו סופך ליעול הימנו, וזה ידוע
דכשצא האציון לקבל עובד מזולתו רואה
האציון להתייחס אל העשיר שהוא
קרובו ומיודעו, ואומר כושיעה נא אחי
ומצריך אל תתעלם.

וזהו כוונת רש"י ז"ל אם לא תחן לו
סופך להיות אחיו של אציון, רואה
בזה שילערך צדק אל האציון, ואז
יקראכו את וכו' ישנאכו כמו שאמר
שלמה המלך ע"כ [משלי י"ט ז'] כל אחי
רש שנאוכו, צדק שיכפר עליו גלגל
החוס"ר ויהיה הוא האציון.

תובחת מוסר מגולה אל העשיר צדק
אליו אורח ועני שיעה אצו
לזעקת דל, ויודע להשי"ת שהוא עתה
כמשפיע להאציון, ויהיה ירא וחרד על